

Liet Loudon sprak met Dik Kuiper.

DIK KUIPER AAN HET WERK

Sinds 1946 bouwt Dik Kuiper fluiten.

In de jaren zestig had de schrijfster van dit artikel fluitles bij Paula Bijvoet, de vrouw van Dik.

Ik ben er lang niet geweest. Ze wonen nog steeds in hetzelfde oude huis in Nederhorst den Berg. Vroeger lag het aan een vaart, vlak bij een zeer Hollands bruggetje; nu is de vaart gedempt. Het huis werd gebouwd rond 1700; het heeft hoge kamers en een lange gang, die over de volle diepte van het pand doorloopt.

Achter in de tuin is de werkplaats. Er staat een groot aantal draaibanken opgesteld. Aan de wand een kast met vakken waarin gereedschap en allerlei onderdelen voor fluiten zijn ondergebracht, alles keurig op zijn plaats.

Sinds zijn ogen problemen geven, kan Dik de dingen anders moeilijk terug vinden. Ergens staat een emmer met zwavelzuur, waarin enige kleppen liggen; op die manier worden ze na het solderen gereinigd.

Veel fluitenbouwersgereedschap is niet te koop. Daarom heeft hij allerlei benodigdheden zelf gemaakt of aan zijn manier van gebruiken aan gepast. Zo is het trapmechanisme van een fiets verwerkt in een apparaat waarmee buizen en koppen op maat worden getrokken.

Dik is nog steeds de hele dag aan het werk, nu op zoek naar de oplossing voor een probleem bij de bouw van basfluiten. Dan zou het mogelijk worden een basfluit te maken met een kernachtiger toon, zodat er ook eigentijdse solostukken op gespeeld kunnen worden. Voorlopig is het vooral een kwestie van "alweer" gereedschap maken. Verder maakt hij af en toe nog een gewone fluit.

Toen ik op school zat in Hilversum, kwam ik op samenspeelavonden, die Paula thuis voor haar leerlingen organiseerde. Bij Dik

bracht ik van tijd tot tijd mijn fluit voor een onderhoudsbeurt. De fluitenbouwerij nam ik voor wat het was. Dat hij lange tijd de enige in Nederland was, die zich er op grotere schaal mee bezig hield, wist ik niet eens. Nu kom ik om het verhaal daarachter te horen.

"Als kleine jongen was ik al bezig van alles te maken. Mijn vader had in de gaten dat ik handig was en heeft me, toen ik een jaar of zes was, bij een timmerman in de leer gedaan. Zo is het altijd door gegaan: ik was steeds bezig iets uit te zoeken, radio's, een grammofoon."

Voor iemand met een uitgesproken belangstelling voor techniek en goede cijfers voor wis- en natuurkunde op de hbs (vwo) leek de hts de aangewezen opleiding. Toch heeft Dik die niet afgemaakt.

"Het was net in de crisistijd, rond 1930; er heerste een enorme werkeloosheid, ook onder technici. Bovendien stonden de sfeer op school en de mensen die er rondliepen me tegen. Ik zag er tegenop om in een fabriek te gaan werken met grote machines en motoren.

In mijn hbs-tijd was ik al met fluitspelen begonnen. Dat deed toen bijna niemand, op de muziekschool zaten maar twee fluitlerlingen! Ik heb de hts verlaten en ben naar het Amsterdams Conservatorium gegaan."

Na een periode bij het Haarlems orkest werd Dik in 1940 benoemd in het Concertgebouworkest. In 1945, na de oorlog, kwam hij als hoofdvakleraar aan het Amsterdams Conservatorium.

"De vakleerlingen die ik daar kreeg, hadden verschrikkelijke instrumenten! Hoe moest je in die tijd ook aan een behoorlijke fluit komen, er was alleen ouwe rotzooi. Zo kwam ik op het idee om te proberen zelf fluiten te bouwen." Zijn enige ervaring op dat gebied bestond uit het maken van een fluit uit een fietspomp, bij gebrek aan beter materiaal.

In het begin maakte hij ze van hout, in die tijd gebruikelijker dan nu.

Dik Kuiper

“De eerste fluit heeft Jan Visser¹ gekocht; afgezien van een barst in de kop, is hij nog steeds in prima staat. Toen ik die klaar had, kwamen de orkestleden ernaar kijken, alsof ze nog nooit een fluit gezien hadden. Jan werd er gek van! Ik kreeg wel meteen vijf bestellingen.

Ook altfluiten waren schaars vlak na de oorlog en goede al helemaal. Het Concertgebouworkest had er één, een oud kreng met een heel wollige toon, niet lekker penetrant. We speelden de *Sacre*²; van Beinum³ zei: “ik hoor niks”. Ik heb er een andere kop bij gemaakt, toen kwam er al veel meer geluid uit. Daarna stelde ik van Beinum voor het eens met een altfluit van een ander merk te proberen; ik kon er één van een kennis lenen. “Doe maar, je kan nooit weten”, zei van Beinum. Op de volgende repetitie, bij de eerste keer dat hij de altfluit moest horen, tikte hij af: “doe dát ding meteen weg, die hoor ik helemaal niet!

Die eerste alt had een boring van 26 mm, de geleende een boring van 22 mm. Ik ben

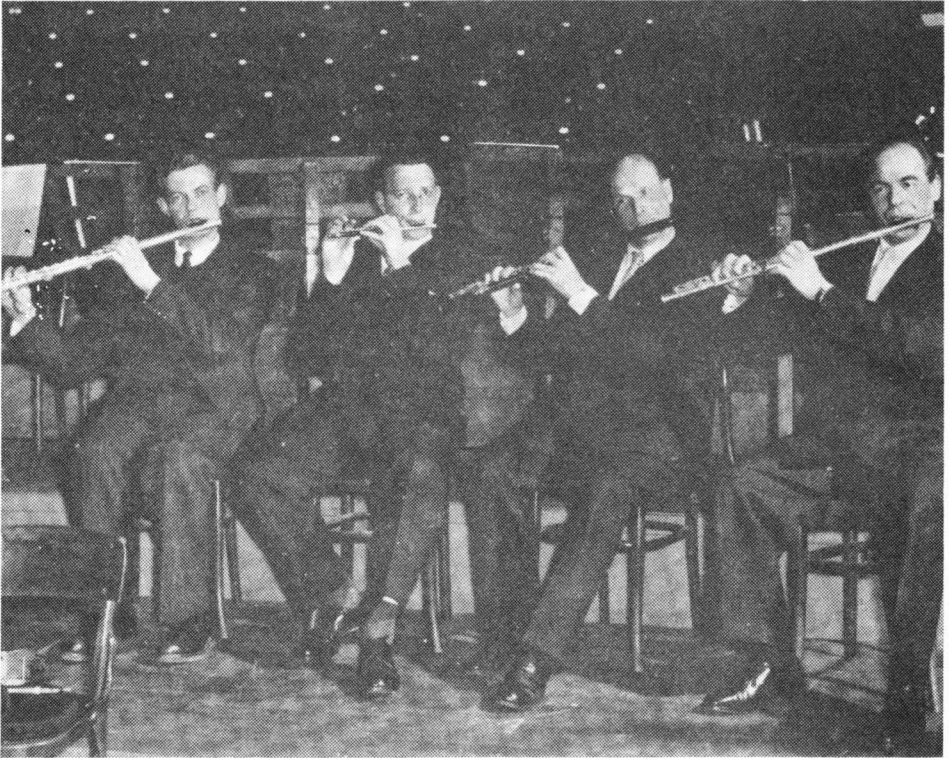
toen begonnen een altfluit te maken met een boring die er net tussen lag: 24 mm. Ben ik er net met een collega aan bezig, komt er een andere fluitist langs. Ik zeg: “ik ben met een altfluit bezig, moet je horen wat een geluid”. Ik blaas erop, “fantastisch” zegt hij, “niets meer aan doen”. Zaten er nog geen kleppen op!”

Het kostte Dik veel moeite het instrument zuiver te krijgen; de grootte van de toongaten en de afstand ertussen konden theoretisch berekend worden, maar het resultaat moest in de praktijk uitgeprobeerd en weer eindeloos bijgesteld worden tot het goed was. “Het bleek een schot in de roos te zijn, Eva⁴ maakt ze nog precies zo. Ze zijn jarenlang de besten geweest die er te koop waren.”

In 1963 werd Dik wegens doofheid afgekeurd voor het orkest. Dat was niet de ramp, die het had kunnen zijn, thuis viel immers genoeg te doen. “Ik besteedde vanaf dat moment al mijn tijd in de werkplaats. Het meeste heb ik eigenlijk sindsdien geleerd.

In die tijd was er zoveel werk, dat ik altijd personeel nodig had. We kregen veel klanten in het buitenland, meestal via geëmigreerde Nederlanders. Een tijdlang verkochten we op die manier veel fluiten naar Zuid-Afrika. En dan was er een fagottist die in Mexico terechtgekomen was. Een collega van hem had een leerling, die bij Philips werkte. De leerling trad op als mijn vertegenwoordiger. Via hem hebben veel Mexicanen een fluit bij mij gekocht. Verschillende van hen zijn hier ook geweest. Verder verkochten we naar Duitsland, soms naar de Verenigde Staten. Een oude klant uit Duitsland bestelt af en toe nog steeds een fluit”.

In 1975 kwam Eva Kingma langs voor een reparatie aan haar fluit. Ze wilde graag proberen het zelf te doen. Ze raakt al doende zo geboeid door het vak, dat ze in het bedrijf kwam werken. Nu heeft ze zich als

Vier fluitisten: vml. Hubert Barwahser, Leo Oostdam, Jan Visser en Dik Kuiper.

zelfstandig fluitenbouwer gevestigd in Grolloo.

Dik is in Nederhorst den Berg op de oude voet verder gegaan, zij het dat zijn werk geleidelijk aan minder op de verkoop gericht is. Ze werken nog steeds veel samen.

1 Jan Visser was jarenlang fluitist in het Concertgebouworkest.

2 Le Sacre du printemps van Igor Stravinsky

3 Eduard van Beinum was van 1931 tot 1958 dirigent van het Concertgebouworkest.

4 Hiermee bedoelt hij Eva Kingma, in een volgend nummer staat een interview met haar.

eeeloooo